

„Lectura la răscrucea drumurilor salvatoare”:

interviu cu **Eugenia Bejan**, director general al Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă”, în contextul Zilei Naționale a Lecturii

consemnare Vera Osoianu

În perioada premergătoare Zilei Naționale a Lecturii am inițiat, cu echipa Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, mai multe activități menite să scoată în evidență importanța lecturii pentru dezvoltare, necesitatea acestei zile pentru un stat determinat să escaladeze cetatea democrației. Am solicitat niște pledoarii pro lectură unor nume de mare greutate pentru cultură. Feedbackul este unul extraordinar de valoros. Am adunat un capital prețios de gânduri, idei, propuneri etc., vizând lectura sub toate aspectele ei. Evident, sunt pledoarii – elogi pentru lectură. Toate acestea vor fi folosite în relațiile bibliotecilor (dar și a altor actori de pe scena lecturii) cu cititorii pentru a convinge, a inspira, a motiva, a ușura drumul spre lectură, care propulsează dezvoltarea.

Era firesc să bat și la poarta profesiei, să văd cum percep bibliotecarii această sărbătoare, pentru că fără bibliotecă nu-mi închipui reușita în acest demers. În acest context, am apelat la câțiva dintre corifeii profesiei, care au bătătorit căile spre cititor în lung și-n lat, împreună cu care ne-am întâlnit pe marginea a numeroase proiecte „de impact național”, am lucrat la stabilirea unor recomandări și metodologii și care au influențat serios lucrurile pe acest fâgaș. Cum era și firesc, primul drum l-am făcut la Eugenia Bejan, director general al Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă”.

Vera Osoianu (V.O.) Ce a însemnat instituirea unei Zile Naționale a Lecturii pentru directorul unei biblioteci naționale specializate în servirea cititorilor copii, care a făcut

„o religie” din promovarea lecturii și care a inițiat și desfășurat cu mare succes atâtea proiecte naționale de promovare a lecturii?

Eugenia Bejan (E.B.) Fără îndoială, instituirea Zilei Naționale a Lecturii pe mine ca bibliotecară nu putea să nu mă bucure, deși este evident că într-o bibliotecă fiecare zi este dedicată lecturii și cărții. O sărbătoare națională a lecturii este necesară mai mult pentru a concentra atenția asupra unor probleme legate de accesul la carte, de promovarea pe diverse căi și prin diferite mijloace a lecturii. Mi-aș dori ca în această zi să fie lansate proiecte, campanii naționale de promovare a accesului tuturor la obiectul principal al lecturii, la carte. De la faptul că în această zi doar vom vorbi despre multele beneficii ale cititului nu vor fi mai multe cărți noi în biblioteci, nu vom avea mai multe familii în care copiii se bucură de o poveste de seară citită de părinți sau bunici, și nici scriitori, ilustratori, traducători, editori mai motivați să persevereze în crearea cărților.

V.O. De-a lungul anilor bibliotecarii moldoveni au fost cu ochii pe experiențele altor țări. Unele experiențe care s-au afirmat în alte țări au fost preluate și de noi. Există niște modele „de-a gata” de promovare a lecturii în lumea bibliotecară sau experiențele avansate trebuie adunate pe bucăți și ajustate realităților din spațiul nostru?

E.B. Sunt valabile ambele variante: putem prelua experiențe „la pachet” sau putem să adaptăm realităților și necesităților noastre unele practici din țările lider în domeniul promovării lecturii precum SUA, Germania, Franța, Suedia, Italia și alte țări. Din cele preluate de Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” aș putea numi Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret, Campania Națională „Să citim împreună!” dedicată promovării cărților pentru copii și adolescenți ale autorilor autohtoni contemporani, iar din cele inițiate de noi ar fi Concursul de lectură „La izvoarele înțelepciunii” ajuns anul acesta la a XXXIII-a ediție consacrată scriitoarei Ana Blandiana. O altă oportunitate, pe care nu ar trebui să o ratăm, este implicarea în proiecte internaționale sau transfrontaliere de promovare a lecturii. Biblioteca noastră a răspuns

invitației Asociației OvidiuRo din România și a implementat în Republica Moldova mai multe proiecte de promovare a lecturii: „Punguța cu două cărți”, „Fiecare copil merită o poveste”, „Insula de poveste”, „Poduri de cărți RO-MD”, oferind copiilor de vârstă preșcolară bucuria de a avea cărți ilustrate foarte bune și de a participa la activități de lectură susținute de bibliotecari, educatori sau chiar părinții lor.

V.O. În SUA există 92 de sărbători consacrate lecturii, cărții, bibliotecii, scriitorilor, cititorilor etc. Există vreo legătură între acestea și recunoașterea SUA în poziția de lider mondial în mai multe domenii?

E.B. Consider că nu atât numărul acestor sărbători cât ceea ce se face zilnic în bibliotecile, școlile și familiile americane determină interesul pentru biblioteci și pentru lectură în SUA. Bibliotecile publice au colecții de carte la zi și cititorul știe că, indiferent de posibilitățile sale financiare, va putea citi orice carte își dorește împrumutând-o din bibliotecă. Elevii vizitează sistematic, împreună cu profesorii, bibliotecile școlare pentru a împrumuta cărți și a participa la activități diverse, care le completează cunoștințele obținute la lecții sau le formează deprinderi de lectură, abilități media. Părinții consideră ca o datorie să-și înscrie copilul la biblioteca publică și chiar se spune în glumă că dacă nu ai abonament la bibliotecă, nu ești. Nu aș vrea să se creadă că este o situație ideală peste tot în SUA, dar cu certitudine în cultura americană biblioteca are o mare importanță. Am vizitat mai multe biblioteci din diferite state americane și peste tot am rămas impresionată de numărul cititorilor care le vizitează.

V.O. Care sunt și cum vedeți conlucrarea între actorii principali cu responsabilități de promovare a lecturii?

E.B. Sunt mai mulți actori în procesul de promovare a lecturii: părinții, bibliotecarii, pedagogii, scriitorii și editorii, librarii, reprezentanții mass-media, fondatorii de biblioteci și instituții de învățământ, autoritățile de care depinde sprijinul financiar

acordat industriei cărții și sistemului educațional. Cred că cea mai bună cale de conlucrare dintre acești actori este cooperarea și conștientizarea faptului că suntem cu toții la timona aceluiași vas. Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” are parteneriate cu foarte multe grădinițe, școli și licee, cu instituții extrașcolare, cu edituri, uniuni de creație. Ne bucurăm că sunt tot mai mulți părinți, care vin la bibliotecă împreună cu copiii, citesc aceleași cărți pe care le citesc copiii lor și participă la programe de lectură. Din păcate, avem și situații mai puțin îmbucurătoare. De exemplu, unii profesori consideră că ar face munca bibliotecarului dacă ar merge cu elevii într-o vizită la bibliotecă. Avem și bibliotecari care nu sunt foarte convingători atunci când promovează biblioteca și lectura. Și mai este un lucru important pe care vreau să-l amintesc: nu vei reuși niciodată să crești un cititor dacă nu ești tu un cititor pasionat.

V.O. Care sunt experiențele Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă” care s-au afirmat, în mod special, până acum, ce activități n-au prins rădăcini și care au cel mai mare impact?

E.B. Cele mai longevive proiecte de promovare a lecturii ale Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă” sunt Concursul național de lectură „La izvoarele înțelepciunii” (32 ediții) și Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret (24 ediții). Deși noi, organizatorii, uneori avem sentimentul că ar trebui să renunțăm la aceste proiecte tradiționale și să ne concentrăm pe altele noi, faptul că beneficiarii sunt alte și alte generații de copii și adolescenți și de fiecare dată suntem întrebați când va fi următoarea ediție, ne face să le menținem în agenda noastră. Sunt importante campaniile de promovare a lecturii prin care se recomandă anumite cărți, se organizează întâlniri cu autorii, se discută despre aceste cărți sau se organizează activități creative. Dar, din punctul meu de vedere, cel mai mare impact îl are comunicarea de fiecare zi a bibliotecarului cu cititorii, când experimentează împreună plăcerea lecturii, citesc cu

voce tare, fac schimb de opinii despre cele citite și alte subiecte. Lectura împreună produce o atmosferă magică, ne apropie și ne ajută să ne înțelegem mai bine.

V.O. Care este raportul între lectura electronică și lectura în format tradițional în rândurile cititorilor copii?

E.B. În pofida temerilor unora că formatul electronic va acapara domeniul cărților, vedem că formatul tradițional este preferat de cititori. Nici în țările avansate în domeniul cărții electronice nu sunt foarte populare cărțile digitale pentru copii și sunt mai multe motive pentru aceasta: abilitatea de a citi este bine să se formeze cu ajutorul cărților tipărite pe hârtie; influența negativă a ecranelor dispozitivelor electronice asupra calității vederii este demonstrată, mai ales în cazul copiilor; lectura textului artistic și a cărților ilustrate este mai plăcută în format tradițional.

V.O. Părerea mea este că bibliotecarii nu au o responsabilitate mai importantă decât cea de a deschide cititorilor drumul spre bibliotecă și ochii spre literatura de calitate. Cum învățăm colegii noștri să le facă față?

E.B. Răspunsul meu la această întrebare este foarte scurt: Bibliotecarii trebuie să citească mult, să-și dezvolte gustul pentru lectură și să respecte opțiunile de lectură ale fiecărui cititor.

V.O. În forma sa tradițională cartea este și un produs estetic, care, pentru început, trebuie să bucure ochiul. Din experiență cunoaștem că cele mai citite și respectiv uzate din punct de vedere fizic sunt cărțile pentru copii. Cum influențează starea fizică precară a cărții educarea estetică a copiilor?

E.B. Sigur, ținuta grafică a cărții, calitatea hârtiei, aspectul estetic al cărții bucură ochii și face din carte și un obiect de artă. Și copiii, dar și părinții deseori refuză să împrumute de la bibliotecă cărțile care sunt uzate fizic, au un aspect mai puțin atractiv. Doar în cazul când face parte din lecturi școlare obligatorii și nu există alternativă, cartea mai

veche se împrumută. Dar eu personal ador cărțile vechi, mai ales îmi place să revin la unele cărți pe care le-am citit în copilărie.

Într-o carte pentru copii sunt la fel de importante calitatea textului și calitatea ilustrațiilor. Din păcate, avem destul de multe cărți pe piață care nu sunt scrise și ilustrate de profesioniști, sunt pline de greșeli gramaticale și stilistice, ilustrate cu fotografii și imagini din Internet inserate la nimereală. Astfel de cărți nu pot contribui la educația estetică a copiilor.

V.O. Cum interpretează un profesionist de mare vocație cum este Eugenia Bejan constatarea Manifestului IFLA/UNESCO pentru biblioteca publică potrivit căruia „beneficiile bibliotecilor în societate sunt adesea văzute în generațiile viitoare”?

E.B. Impactul bibliotecii asupra societății în general ca și beneficiile educației nu se văd imediat. Dar la nivel individual cred că fiecare utilizator poate constata beneficiile imediate ale bibliotecii când aceasta îl ajută să-și satisfacă necesitatea de lectură, informare, instruire, cercetare, comunicare sau recreere. Este important ca fiecare să aibă șansa de a descoperi biblioteca și serviciile acesteia.

V.O. Dată fiind importanța lecturii, mai multe țări au găsit de cuviință să lărgască numărul platformelor de promovare a lecturii, organizând fundații, agenții, institute etc. Credeți că o asemenea structură ar putea îmbunătăți lucrurile în spațiul nostru sau putem conta pe structurile deja existente?

E.B. Cred că ar fi binevenit, pe lângă Programul pentru editarea cărții naționale, finanțat de Ministerul Culturii, să avem un Fond al Cărții, unde s-ar colecta mijloace destinate achiziționării de carte pentru bibliotecile publice și cele școlare care deseori nu primesc din bugetele locale niciun leu în acest scop. De asemenea, ar fi binevenite mai multe asociații ale tinerilor care să aibă ca domeniu de activitate educația și promovarea lecturii.

V.O. Care este mesajul pe care-l poate adresa Eugenia Bejan, directorul general al BNC „Ion Creangă” în contextul Zilei Naționale a Lecturii: 1) colegilor bibliotecari; 2) altor responsabili de promovarea lecturii; 3) cititorilor.

E.B. Bibliotecarilor le doresc să-și îndeplinească cu pasiune misiunea de mediatori între carte și cititor, cititorilor – experiențe de lectură de neuitat, tuturor celor care au datoria de a promova lectura – idei inovative și resurse suficiente pentru proiecte durabile.

Tuturor le urez o carte potrivită la momentul potrivit.